

PREOTULU ROMANU.

Diuariu basericescu, scolasticu si literariu.

Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege
voru cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.

Caracterulu Metropolitiloru Romani Uniti ince-
pându dela Sânt'a Unire si pâna astadi.

(Urmare.)

In starea acést'a in sa politica de jositória a ajunsu beseric'a romanésca inainte de unire nunumai din vin'a calviniloru, ci si din vin'a s'a insasi. Si déca voimu se judecamu pragmatice starea acést'a a besericei romanesci cercandu causele ei, atunci nu trebuimu se uitamu, cà tóta desvoltarea besericei romanesci in Ardealu in unu siru lungu de seculi a fostu asia, câtu ar' fi fostu minune, déca ar' fi esitu invingutória in atacurile indreptate in contr'a ei din partea calviniloru. Desvoltarea acést'a inse, ce mai bine o amu poté numí decadintia, inca si are causele sale istorice, cari déca aru fi lipsitu séu ar' fi fostu altele, atunci si decadinti'a ar' fi lipsitu, seau la casulu celu mai bunu, nu ar' fi fostu asia mare.

Nu va fi dara de prisosu, a cercá pre scurtu pragmatice causele decadintiei besericei romanesci din Ardealu pre tempulu dinainte de sant'a Unire. Acést'a cu atátu mai vertosu, càce cercandu si aflandu causele decadintiei acesteia, ni potemu face o idea limpede despre ins'asi decadinti'a acést'a. Avendu apoi o ideia adeverata despre decadinti'a acést'a, usioru vomu fi in stare a apretiá activitatea Metropolitiloru nostrii spre a redicá beseric'a romanésca din o atare decadintia. Atunci usioru vomu poté vedé, cà tóta activitatea acést'a a Metropolitiloru nostrii nu a fostu altu ceva decátu leacu seau medicina pentru

multele doreri de veacuri ale besericeii romanesci, sî atunci stim'a sî iubirea n6stra facia cu ei va fi sî mai mare.

Nefericirea cea mai mare a besericeii romanesci a jacutu in ace'a c6 tempu tare indelungatu a fostu in atingere prea de apr6pe, ba potemu dice, c6 in o legatura prea strinsa cu Bizantiulu. Hinc illae lacrimae! De aici, din atingerea sî legatur'a ac6st'a, s'au nascutu t6te ranele, t6te dorerile sî t6te suferintiele acele ale basericeii romanesci, de cari nu a scapatu nice dupa sant'a unire, sî p6te voru trebuí se tr6ca inca veacuri intregi, pana candu va scap6 de totu. At6t'a de afundu a intratu bizantinismulu in sufletulu sî in anim'a besericeii romanesci preste totu, dara mai cu s6ma a celei din Ardealu!

Pucini voru fi cetitori nostrii, cari se nu fia audítu de cuventulu: bizantinismu, desi pote c6 unii nu suntu in chiaru cu ideile, ce se cuprindu in cuventulu ac6st'a. Nu este bizantinismulu altu cev'a, dec6tu lips'a deplina de idei regenerat6rie sî progresiste in unu poporu, nepotinti'a de a cuprinde sî practis6 ideile cele noue din punctulu de vedere alu binelui publicu adeveratu, neglijierea intereseloru practice si adeverate ale poporului din partea potestatiloru publice, prapadirea de capitale insemnate spiritali, morali sî materiali pentru lucruri fora de nice o val6re practica, una stagnare sî inghiatiare in lucrurile sî institutiunile primite din trecutu, fora a fi in stare a le desvolt6 sî mai departe, m'a chiar' din contr'a sî din ce'a ce a primitu din trecutu pre incetulu pierde totu spiritulu facatoriu de vi6tia sî remanu numai nesce forme g6le lipsite de ori-sí-ce cuprinsu; sî in urma bizantinismulu este amortirea acea trista, ce cuprinde ast'feliu pre unu poporu, c6tu p6rta cu o abnegatiune fatalistica sî jugulu celu mai urítu, fara de a se iví in elu nice cea mai mica scanteia de doru de libertate sî progresu.

L6ganulu bizantinismului este Bizantiulu séu Constantinopolulu, unde s'a stramutatu centrulu domniei romane mai cu s6ma dupa caderea imperiului romanu de apusu. Ideile, traditiunile sî teritoriulu celu grandiosu romanu au ajunsu prin ac6st'a pre manile Greciloru din Bizantiu, cari nu er6u in stare nice a le intielege, decum a le desvolt6 mai

départe. Spiritulu celu eminentu practicu romanu a ajunsu pre calea acésta nu numai in contactu, cí supusu spiritului celui misticu grecescu. Sí precandu mai inainte catra capetulu republicei romane spiritulu sí geniulu grecescu intrandu afundu in viétí'a Romaniloru, Romanii întielegându-lu au sciutu se-lu folosésca ast'feliu, câtu de-sí in decadintía, totusi in unele privintie cu ajutoriulu spiritului grecescu chiar' atunci s'au redicatu pâna la unu gradu inaltu de cultura, pre atunci, candu Grecii din Bizantiu au intratu in ideile sí traditiunile romane, eli a facutu din ele o caricatura, o comedia istorica numita Bizantinismu. Ce a fostu reu in ideile sí traditiunile romane, ace'a in manile Greciloru s'a desvoltatu in unu modu teribilu. Ast'feliu, cá se tacemu de altele, servilismulu nascutu in Rom'a pre tempurile Cesariloru, in Bizantiu s'a desvoltatu pâna la unu atare gradu, cum nu a mai fostu nice cându in Europ'a. Din contra ce a fostu bunu in ideile sí traditiunile romane, ace'a pre manile greciloru Bizantini a ajunsu totalu ridiculu, câtu potemu cu totu dreptulu díce, cá Bizantiulu séu Rom'a nóua cu istori'a ei este o travestire istorica, o parodia a Romei vechi sí a istoriei ei.

Celu mai dorerosu lucru inse a fostu, cá chiar' pre tempulu desvoltarei Bizantinismului in resaritulú Europei, s'a intemplatú in mare parte sí desvoltarea basericeii crestine in acele parti, sí asia ideile politice bizantine au intratu, séu mai bine dísu, au coruptu sí baseric'a crestina, câtu éra-si cu totu dreptulu potemu díce, cá Bizantiulu basericescu nu a fostu altu cev'a decâtu o travestire comica sí o parodia a religiunei crestine. Cáce cá se nu amentimu prea multe, óre este cev'a mai ridiculu, decâtu a vedé un'a curte imperatésca in momentulu, cându ar' trebuí se-si încorde tóte poterile spre a mantuí tíer'a de inimizii din afara, a-o vedé dicu ocupata deplinu cu definitiuni dogmatice, de multe-ori de valóre puçina chiar' sí religiósá. La 1453 Constantinopolulu érá bombardatu de tóte partile díu'a nóptea de Turci, sí catastrof'a cea infricosiata a caderei se acceptá in totu momentulu. Sí ce faceá curtea imperatésca in moméntele aceste critice? Indesata de mistici, nu invingeá a se disputá despre natur'a angeriloru.

Este o tradițiune la Grecii din Bizantiu, că după-ce Turcii au cuprinsu Constantinopolulu, Spiritulu santu ar' fi parasitu baseric'a ce'a mare a santei Sofie in form'a unei flacari, ce s'a inaltiatu spre ceriu. Déca Spiritulu santu a parasitu atunci in adeveru cetatea sî baseric'a cea mare din Constantinopolu, atunci de bunaséma, că nu numai din caus'a Turciloru o-a parasitu, ci si din caus'a Greciloru, cari tempu asia indelungatu au abusatu atât'a sî in gradu asia mare de darurile Spiritului santu, câtu religiunea crestina pre manile loru a fostu ajunsu acolo, câtu ómeniloru cugetatori trebuia se le fia mai asia de urita cá sî Mohamedanismulu.

In atari impregiurari nu e mirare, că Bizantinismulu in form'a acést'a odiósa a intratu la tóte popórele acele, cari séu au primitu credint'ia crestina din Bizantiu, séu au fostu in unu contactu basericescu prea intimu cu elu. Ma la unele, precumu la Rusi au intratu chiar' sî Bizantinismulu celu politicu in mesura asia mare, câtu graséza cu deplina putere pâna in diu'a de astadi. Cine voiesce se se convinga, nu are decâtu se traga o paralela intre viét'ia civila, sociala sî politica de astadi a Rusiei sî intre ce'a din Bizantiu, sí se va convinge numai decâtu, că Rusi'a este Bizantiulu modernu.

Noi Români, ce e dreptu nu amu primitu credint'ia crestina din Bizantiu, cí după parerea cea mai probabila sî mai adoptata astadi, amu adusu cu noi sementi'a crestina in țierile aceste, care sementia apoi s'a desvoltatu pâna-ce a cuprinsu intregu poporul romanescu. In urm'a impregiurariloru inse istorice mai tardiu amu ajunsu din nefericire pre terenulu basericescu in unu contactu asia de aprópe sî in un'a legatura asia strinsa cu Bizantiulu, in câtu baseric'a nóstra romanésca s'a infectatu de bizantinismulu pâna la meduha, sî ni-a infiptu rane, cari inca multi seculi voru sangerá in trupulu nostru, precumu vomu vedé numai decâtu.

Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu candu a fondatu baseric'a s'a, atunci cá unu fundatoriu prea intieptu i-a datu rudimentele constitutiunei, sî principiile fundamentali, morali sî juridice, după cari va avé se se organizeze. Ba-

seric'a creștina după intențiunea Mantuitorului aveá se strabata pre întregu omulu cá individuu sî cá membru in societate, aveá se patrunda in tóte relatiunile vietiei omenești clarificandu-le sî santiéndu-le, asía încátu Domnedieu se fia adevăratu »Domnedieu a tóte sî intru tóte«. Chiamarea acésta inalta inse i erá cu nepotintia se o implinésca numai cu rudimentele constituiunii sî cu principiile fundamentali juridice sî morali primite dela Mantuitorulu nostru, sî aveá lipsa se se desvólte sî organizeze ast'felu, precumu pretindeá chiamarea ei. Desvoltarea sî organizarea acésta a lasatu Domnedieu, cá se-o implinésca in sa-si baseric'a, cá ast'felu nu numai Domnedieu, cí sî omulu după poterile sale se conlucre la sanctificarea lumei. Căce precumu dăce unu santu parinte »Domnedieu, care ne-a rescumperatu pre noi fara de noi, nu nesántiesce pre noi fara de noi.«

Acésta a fostu caus'a, de baseric'a indata ce a scapatu de persecutiunile din léganulu ei, sî a începutu a se bucurá de libertate, numai decátu a începutu a-si desvólta organismulu seu pre tóte terenele ast'felu, cátu se-si póta impliní chiamarea s'a cea sublîma in lume dictata sî prescrista de insusi fundatoriulu ei domnediiescu. Sî nice nu s'a multumitu pâna-ce nu si-a desvóltatu organismulu seu ast'felu, cátu se-si póta impliní misiunea s'a chiar' sî între impregiurarile cele mai critice sî mai nefavorabili.

In desvoltarea acésta pondulu celu mai mare s'a pusu pre independintia deplina a basericeii față cu statulu, după ace'a pre formarea unui cleru de ajunsu instruat in lucrurile, acaroru portatoriu aveá elu se fie in midiloculu poporului, căce baseric'a a sustienu totu de-a-un'a principiulu, cá unu cleru ignorantu mai multu strica decátu folosese. Totu asemenea pondu s'a pusu sî pre ace'a, cá clerulu se-si aiba subsistintia conforma pusetiunii s'ale, cá ast'felu nedistrasu de grigile vietiei se-si póta impliní cu conscientiositate sî scrupulositate nobil'a s'a misiune. Numai puçinu pondu s'a pusu mai departe sî pre ace'a, cá poporulu se fie instruitu cum se cuvine in lucrurile de religiune sî morala, cá ast'felu se i se intarésca credintia sî se se delature ocasiunea la superstitiuni.

Nu mai puçinu s'a interesatu baseric'a sî de ace'a, cá prin legi se se normeze sî reguleze câtu se póte mai exactu relatiunea între superiori sî credintiosi sî între insisi credintiosii. Ma baseric'a in desvoltarea sa s'a nevoitu a primí in sine si a nobilitá totu ce este frumosu, sî ce desfatându pre omu in modu inocentu, este in stare a inaltá sî a redicá sêmþiulu de pietate in omu. Din caus'a acést'a baseric'a a pusu mare pondu pre desvoltarea unui ritu semnificativu sî solemnu, care se atraga cu multa potere sufletele creditiosiloru sî se le lege de sine. Totu asemenea a pusu mare pondu pre aducerea artiloru frumóse, a architecturei, sculpturei, picturei, poesiei sî musicei in servitiulu bisericeii, sî pre nobilitarea loru in spiritu crestinu. Cu unu cuventu baseric'a in desvoltarea organismului seu a facutu totu ce a fostu cu potintia, cá se póta in adeveru procurá ómeniloru sî binele eternu sî celu temporalu, sî binele sufletescu sî celu trupescu. Sî inca in desvoltarea acést'a a organismului seu a purcesu cu atát'a logica sî cu atát'a consecintia, câtu sî din punctulu acést'a de vedere este sî va fi totu-de-a-un'a obiectu de admiratiune pentru toti adeveratii cugetatori.

Sî la inceputu, ce e dreptu, baseric'a intréga sî in resaritu sî in apusu a fostu animata de ideile aceste, cari i-au fostu conducátorie in toti pasii sei.

Dorere inse, cà in resaritu lucrulu acést'a nu a durátu multu, càce indata ce a inceputu a grassá bizantinismulu pre terenulu politicu, acel'a s'a straplântatu sî pre terenulu bisericescu, sî in resaritu a impedecatu tóta desvoltarea ulterióra a bisericeii. Càce indata dupa epoc'a clasica a santiloru Parinti in resaritu vedemu nu numai o stagnare a desvoltarei bisericesci preste totu, cí o adeverata decadintia, ce ni stérnesce compatimirea. Ast'feliu cá se tacemu de altele, amintimu numai, cà ce e dreptu prin Bizantiu imperatii cu tóta curtea loru sî cu toti invetiarii imperiului se disputáu in continuu cu mare focu despre lucrurile dogmatice, inse de instruirea bietului poporu nu se interesá nimene, sî acel'a gemeá in cea mai mare ignorantia in lucrurile religióse, asia in câtu prin Asi'a Mohamedanismulu a potutu prinde iute radecini in poporulu crestinu.

Stagnarea și decadința a acestă apoi din Bizanțiu s'a estinsu iute la toate poporale, ce erau în legătura basericăscă cu elu. Și de acestă nu au scapatu nice Romanii, Ma la bietii Romani din Ardelu Bizantinismulu a produsu fructe cu atâtu mai amare, cu câtu la eli și împregiurarile politice au fostu tare nefavorabili ori și carei desvoltari basericesci, așa câtu potemu dice, că pre tempulu, cându s'a intemplat unirea, bietii Romani ardeleni afara de numele de creștini, și afara de unele forme lipsite de sufletu, ce s'au mai pastratu în viața lor basericăscă, nu posedeau nimic'a din organismulu unei biserici menite a realiza imperia lui Domnedieu între oameni și a fi între ei o adevărata portătoare de cultură.

Ast'felu, precumu amu vedutu deja, ce atinge independința și autonomia basericăscă, pentru cari biserica în apus a fostu portatu lupte atâtu de îndelungate, la Romanii ardeleni nice după numele și ideia ei nu era cunoscută. Că bieta biserica romanăscă cu unu bizantinismu, ce nu lasa nemicu de doritu, a trecut fara nice o hesitațiune pre sub furcile caudine redicate de principii calvini. Și deca cu toate aceste poporul totuși nu s'a calvinitu cu totul în credința și usanțiile sale, cauză a fostu alipirea cea mare a poporulu de formele bisericești s'ale, primite dela stramosi, era nice decumu spiritulu conșciu de sine alu bisericești cu privire la independința și autonomia s'a.

Totu făcândă acestă posomorita bizantină o observam în biserica romanăscă și pre toate celelalte terene. Clerulu »lumină poporulu« și »sarea pământulu« era în ună stare de ignoranță așa de mare, câtu noue celor de acum ni se pare fabuloasă. Și cum și putea se fia altminteru, cându în totu ambitulu Metropoliei Albei-Julie nu se află nice baremu ună singură școală, unde clerulu se-si fia potutu casciga baremu ceva cunoscință? Că totă pregătirea clerulu spre statulu preotiescu constă în a potea ceva cetă cu cirile. Cei mai mulți preoti se făceau din cantorii depre sate, cari invetiau câte două-trei luni cântările pre la câte o mănăstire seracă de pre sate și de prin păduri. Ma de multe-ori se intemplă casulu, de chiar nice

insusi Metropolitulu nu poteá cetí cu litere latine, cí numai cu cirile. Cumcà câtu de mare a trebuitu se fia înainte de unire ignorantí'a clerului se póte vedé sí de acolo, cà in sinodulu celu mare dela 1700, candu s'a primitu unirea, numai decâtu a inceputu a se cugetá la formarea unui cleru mai cultu. Sí totusi totu ce s'a potutu face, a fostu, cà in canonulu alu doilea alu sinodului acestui'a s'a pofritu dela diacii, cari voru voí se se preotiésca, cá se întieléga psaltirea, sí se scie glasurile sí tainele basericei, sí apoi se petréca la Metropolia 40 de díle, póte pentru a invetiá ritulu.

Fiendu clerulu atâtu de ignorantu, sí pre o trépta atâtu de inferióra de cultura, 'si póte omulu se-si intipuéscá, ce va fi fostu cu poporulu sí câtu de instruitu va fi fostu elu in privintí'a religiósá, càce »déca lumin'a, carea este intru tine este intunerecu, atunci intunereculu, cu câtu mai vertosu!« Nimene nu-lu invetiá pre poporu nice in baserica, nice in scóla, nice in familia, nice aire. In baserica nu-lu invetiá, càce clerulu nu erá in stare, in scóla nimene nu-lu invetiá, càce scóle nu aveá, in familia erá multu, déca unii poteáu se invetie câte-va rogatiuni fara de a le precepe întielesulu. Sí totusi invetiatur'a poporului este primulu factoru in religiunea crestina, càce »cumu voru crede, déca nu li se va predicá.« De ací apoi a urmatu, cà poporulu, cu o resignatiune adeveratu bizantina 'si plecá capulu sub ori-ce jugu, sí cufundatu in o apatia proverbiala nu doriá nemicu, nu erá insufletítu de nemicu, sí practisá cum poteá formele din afara ale religiunei cu multa tenacitate, fara inse a le cunosce spiritulu nice câtu de puçinu. Sí precumu in imperiulu bizantinu óre cându-v'a poporulu priviá in línisce, cum se stranguláu imperátii unii pre altii, sí candu cadeá unulu, totu ce doriá, erá, cá celu nou se nu fia mai reu decâtu celu vechiu, chiar' asía sí poporulu romanescu din Ardélu priviá la evenimentele istorice, ce trecéu preste capulu lui, fara a dorí altu cev'a, decâtu cá sórtea se nui fia inca sí mai rea in urm'a loru.

In legatura cu ignorantí'a cea mare a clerului a fostu sí decadintí'a lui cea mare in privintí'a subsistintiei. In

privinți'a subsistintței clerului nu erá in totu Ardealulu sistemisatu nemicu, cu tóte cà Orientalii preste totu fiindu clerulu loru casatoritu, ar' fi trebuitu inca mai multu se se ingrigiésca de subsistintți'a clerului decátu apusanii. La asiá cev'a inse in imperiulu bizantinu nu s'a cugetatu nice odata seriosu. De aci a venitu apoi, cà cei mai multi preoti in Ardélu traiáu séu din lucrulu maniloru proprie, séu din puçin'a avere propria, ce o aveáu. Astu-feliu standu lucrulu, de sine a urmatu, cà preotimea fiendu prea multu distrasa de grigile vietiei, nu poteá se se cultive nici pre sene sí nu poteá instruí nice poporulu. Cì totu ce poteá face biét'a preotime, erá cà indeplineá mecanice lucrurile cele rituali, la cari poporulu in ignorantți'a s'a priviá cá la nisce farmecatórie, éra preotulu, cându le indepliniá, erá consideratu nu cá unu ministru alu taineloru lui Domnedíeu, càce poporulu despre acést'a nu erá instruitu, cì cá unu farmecatoriu provediutu cu o putere óre-care preste fire, pre care o deprinde prin unele actiuni; cum suntu cele rituali. Acest'a se vede de acolo, cà prin unele locuri pâna in díu'a de astadi a remasu datin'a de a alergá la preotu dupa ajutoriu chiar' sí in lucrurile acele, in cari nu este iertatu a cere ajutoriulu lui Domnedíeu. Ma insisi preotii nemultumiti cu lucrurile rituali, nu odata alergáu sí ei insisi la superstitiuni, precum pascalie sí altele. Tóte aceste suntu totu atâte lucruri, ce se ivescu pretutindine, unde clerulu sí poporulu nu este de ajunsu instruat in lucrurile religiunei. Pretotindene lucrurile rituali nefiendu intielese in spiritulu loru, mai pre urma se considera cá nesce farmecatórie sí preotii cá nisce farmecatori de unu coloritu óre-care religiosu.

Intre atari impregiurari de o disciplina corecta basericésca, de o administratiune prompta sí expedita, de organe sí functionari basericesci ajutatori ai Metropolitulu sí intermediari intre poporu sí metropolitu, de o ierarchia compacta sí bine inchiegata nice vorba nu poté se fie. Preste totu baseric'a crestina in imperiulu bizantinu in tóte privintiele aceste a remasu tare indereptu. Sí precumu Bizantinii pre terenulu politicu institutiunile primite dela Romani nu numai cà nu le-au desvoltatu mai departe, cì

chiar' din contr'a in decursulu tempului le-au adulteratu ast'feliu, câtu mai nice numele romanu nu le-a mai remasu, mai asîa s'a intemplat in imperiulu bizantinu sî cu institutiunile basericesci primite ca o ereditate a seculiloru anteriori. Tóte institutiunile aceste Bizantinii le-au consideratu cá unu ce perfectu, ce nu mai are lipsa nice de desvoltare, nice de acomodare impregîurariloru, sî asîa tîmpu indelungatu s'a folositu baseric'a câtu s'a folositu cu institutiunile aceste primitive fara de a mai face nice unu progresu. Sî fiindu-cà bietii Romani ardeleni cá sî cei'alalti nu avéu in baserica, decâtu numai ce poté primí dela Bizantini, asîa nu e mirare, cà in tóte privințiile amintite mai susu baseric'a romanésca in Ardélú erá tare remasa indereptu. Metropolitulu aveá o diecesa estinsa preste totu Ardélulu cu partile adnexe sî preste Maramuresiu, fara de a avé pre tempulu sântei Uniri nice baremu unu singuru Episcopu sufraganu. Lînga sine nu aveá Metropolitulu la resiedinția barbati spre a si poté formá din ei unu Consistoriu sî alte organe centrali, ce suntu de lipsa la o Metropolia. Pre afara eráu protopopii, inse cerculu loru de activitate nu erá statoritu prin lege sî nice relatiunea loru față cu Metropolitulu sî față cu clerulu subalternu sî poporulu. Totu asemenea erá sî cu preotii dela sate. Parochiele nu eráu sistemisate, cî eráu in ele atâti'a preoti, câti poteáu traí. Relatiunea sî contactulu inse intre preotîmea dela sate sî intre Metropolitulu erá mai nulu, sî nu se reduceá la alta decâtu mai numai la ace'a, cà toti preotii se ordináu de catra Metropolitulu, sî apoi dupa ordinare puçinu mai scieáu unii de altii. Era ce atinge codicele legiloru, care se normeze relatiunea sî faptele membriloru basericeii, acel'a erá Pravi'l'a cea primitiva, cu canónele ei cele bune inse multe sî ridicule, cari porta in față sigilulu Bizantiului cá a patriei, unde s'au nascutu. Sî póte omulu se-si intipuéasca considerându tóte impregîurarile aceste, cumcà cumu voru fi mersu judecatile pre tempurile acele, cumu voru fi fostu tractate cauzele disciplinari, criminali sî de casatoria, déca in adeveru se voru mai fi tractatu atari cauze, sî preste totu cum va fi fostu manuat dreptulu basericescu pre tîmpurile acele. Este destulu a amintí cà chiar'

si la 1700 in sinodulu celu mare alu unirei pentru delictel basericesci se impune protopopiloru, cá pre cei ce le comitu se-i dee pre mânile »spaniloru,« cá sí cum baseric'a nu sí-ar' avé pedepsele s'ale, sí cá sí cum »spanii« cari de multe-ori eráu calvini séu unitari, ar' avé cev'a dorere fačia cu legile basericesci, pre cari le calca delicuentii.

Bizantinismulu inse nicairi nu se manifestéza in baseric'a romanésca din Ardélu sí de aire cá in limb'a rituala, carea tempu indelungatu a fostu cea slavica, din care nemicu nu întielegeá nice clerulu nice poporulu. Aici nu se póte cu dreptu cuvêntu face nice o provocare la limb'a latina din baseric'a apusului, cá la o analogia. Câce mai antâiu limb'a slavica nu are nice in o privintia valórea sí insemnatatea ace'a, pre care o are limb'a latina. A dóu'a in baseric'a apusului limb'a latina este limb'a rituala numai pentru preotu sí functiunile lui, pre cându ce'a ce canta poporulu in baserica, ace'a este in limb'a poporului la fie-care natiune din apusu. A trei'a dupa ritulu apusénu poporulu nu participa asía multu la functiunile preotului, asía câtu s. e. pâna cându preotulu indeplinesc sânt'a Liturgia, pâna atunci poporulu canta independentu imnuri de pietate, sí asía nu este de lipsa cá poporulu se întielega tóte cuvintele preotulu. In baseric'a resaritului inse poporulu participa in asía mésuma la functiunile preotiesci, câtu potemu díce, cà preotulu le indeplinesce la olalta cu poporulu. De unde de síne urméza, cà poporulu trebuie se întielega deplinu limb'a rituala a preotului. Sí cu tóte aceste in unu spiritu curatu bizantinu poporulu nostru a suferitu seculi intregi limb'a paleoslavica in baseric'a s'a fara a se tânguí in contr'a unei atari absurditati basericesci, atâtu de afundu a fostu intratu servilismulu bizantinu sí apati'a bizantina in elu. Ma limb'a slavica sí-a fostu câscigatu inaintea lui sí unu nimbu óre-care de sanctitate, asía incâtu sí dupa-ce a scapatu de ea, totu-si cugetá cà o rogatiune séu cântare in limb'a slavica este mai primita inaintea lui Domnedíeu decâtu in limb'a romanésca. Câce pâna in têmpurile mai nóue se mai aflá pe la Românií din Ardélu câte unu cantoru sí preotu betrânu, cari la díle mari cantáu a fal'a câte unu: »carii pre cheruvimi« sí altele pre limb'a slavica.

De stagnarea și decadința arhitecturii, sculpturii, poeziei și muzicii bisericești cred, că nu este lipsa se mai amintescu nimic'a. Urmele lor în biseric'a românească din Ardélu se vedu până în dîu'a de astăzi și le deplîngem. Arhitectur'a, care luase la început în Bizanțiu unu sbor frumos, și s'a fostu imprimatu pre seculi în biseric'a cea mare a santei Sofie, a stagnatu după ace'a deplinu și nu a mai facutu nici unu progresu. Totu asemenea muzic'a bisericească dela s. Ioanu Damascenulu și Cosm'a monachulu încóce. Éra pictur'a în Bizanțiu nu a trecutú nice cându preste pragulu copilariei. Și istori'a acést'a trista a artiloru frumoșe s'a repetitu după ace'a cu o consecința teribilă la fic'a ce'a nefericita a bisericeii bizantine, la biseric'a românească mai cu séma din Ardélu. Bisericele cele scunde de lemn, tipurile cele mai multu decátu primitive depre paretii lor, și schilalaturile cele de multe-ori nesuferibili ale cantaretiloru dela sate, cari tóte abia în tempulu acést'a mai nou începú a face locu la biserici, cantari și picturi mai cu gustu, suntu tóte unu tristu documentu despre ace'a, cumcă unde este în stare bizantinismulu se duca chiar' și pre unu poporu dotatu de Domnedíeu cu calități și daruri destulu de frumoșe, cá celu românescu.

Cátu pamentu dara întielenitu de lucratu, căta neghina de smulsu, și căti arbori noi de altuitu erau în biseric'a românească pre tempulu cându a venitu sant'a unire, potemu se vedemu și se ne convingemú deca le vomu reasumá tóte căte le-amu dísu până acum despre starea bisericeii românești pre tempulu, cându s'a intemplatú sânt'a unire. Póte se véda ori și cine, ce munca grea i ascépta pre Metropolitii noștrii, cari avéu se suplinésca lipse, se stérgea rele și se vindece nenumerate rane, ce sangeráu de seculi. Și la începutu în totu lucrulu acést'a greu erau mai numai singuri, așa cătu cu totu dreptulu potemu aplicá la ei cuvintele Mantuitoriului: »Dó mne éta lucrulu este multu, și lucratori puçini.« Și deca totu lucrulu acést'a greu, ce-i asceptá pre Metropolitii noștrii voimú se-lu esprimamú cu cuvinte puçine, atunci potemu díce, că acel'a se reduceá la dóue, cari suntu resumatulu celu mai

scurtu alu ideiloru espuse pâna acumu, sî acestea suntu stergerea calvinismului sî bisantinismului din baseric'a romanésca, sî dupa ace'a desvoltarea ei in spiritulu crestinu voitu de fundatoriulu bisericei univrsali. Sî unulu fia-care din ei a facutu, câtu i-a fostu cu potintia spre a ajunge scopului acest'a maretiu sî greu. Sî de atunci pâna astadi suntu mai doi seculi. Tempu lungu ce e dreptu, acest'a, déca 'lu mesuramu cu mesur'a ce'a scurta a vietiei omenesci. Inse totusi scurtu pentru vietia unui poporu, ce are se suplinésca negligintie de seculi. Pentru ace'a de-sî nice câte unulu singuraticu dintre archierei nostrii, nice cu totii la olalta inca nu au fostu in stare se ajunga deplinu scopulu acest'a, totusi din vedere nu l'au pierdutu nice unulu, sî unulu fia-care si-a intrebuintiatu cu conscientia sî cu anima curata tôte poterile sufletesci sî trupesci spre ajungerea lui, asia câtu inaintea dreptului judecatoriu, de securu cà unulu fia-care a potutu se dica: »Dómnne! cinci talanti mi-ai datu, éta am agonisitu cu ei alti cinci talanti.«

(Va urma.)

Dr. Alesandru Gram'a.

Studia din Dreptulu canonicu.

(Urmare.)

Impiedimentulu disparitateri de cultu.

Impiedimentulu disparitateri de cultu (*cultus disparitas*) consiste intru ace'a cà, de sî pre basea legeri divine nu s'ar' vedé a fi oprita casatori'a intre crestini sî necrestini ¹⁾, totusi prin lege consvetudenaria vechia ²⁾ casatorieler intre crestini sî necrestini sî eretici ³⁾ se se oprésca, sî pentru consecuentiele urmate din diferintia cultului religiosu sî din

¹⁾ I. Cor. VII, 14. sî c. 72 VI. conf. cu I. Cor. VII. 39 sî VI, 14.

²⁾ Benedict. XIV. *Singulari nobis* 1749.

³⁾ Prin eretici se intielegu aci cei cari nu usuéza formul'a botezului acceptata de baserica, cum suntu de esemplu la noi unitarii, sî déca se inchia casatori'a cu de acesti'a, e o puse se boteze sub conditiune.

varietatea conceptelor despre casatoria — se se dechiare de nule și nemicite. Esistenti'a impedimentului acestui'a datăza atât în apus cât și în resaritu de prin seclulu alu IV.¹⁾ dar' dispușetiunile relative facute din partea bericeii începându dela Elvir'a (305) Arles (314) Laodicea (364) Calcedonu (451) și insocite de dispușetiuni civili coetane prin imperatii Valentinianu, Valente și Teodosiu I., nu s'au estinsu la invalidarea și nemicirea casatoriei inchiaste cu toti eterodocsii că și în tēmpurile succesive, chiar' și în can. 14. calcedonianu e oprirea concesiva în câtu se pune în prevedere botezarea nascutiloru prin preotu ortodocsu și întórcerea partiloru la religiunea adeverata; cî can. 72 (70) Trul. edîse ce e dreptu că casatori'a inchianda cu ereticii nu este iertata, pre urm'a acestui canonu și a cuvintelor lui Fotiu²⁾ incepura *ἔδει τοὺς γάμω δυναπτομένοσ δημοθρήσκουσ εἶναι*, și canonistii atâtu orientali câtu și apuseni a afirmá că casatoriile între crestini și necrestini ar' fi nule și nevalide, inse beric'a cu tóte acestea numai casatoriile inchiaste între crestini cu necrestini le considera și dechiara de nevalide și nule pâna în dílele nóstre³⁾, pentru-cá nu au dreptu de a accede la inchiarea casatoriei cá sacramentu, cei ce nu s'au botezatu.⁴⁾ — Acestu impedimentu esiste chiar' și la protestanti și numai în seclulu presentu au începutu în unele provincie⁵⁾ a se introduce dispușetiuni concesive, cá nascutii din atari casatorie se se boteze crestinesce. În Austri'a se vede a se fi stersu acestu impedimentu cá și în Germani'a și Elveti'a cu stergerea caracterului confesionale dechiarându-se adeca

¹⁾ Se afla și urme mai vechie dela Cartagiæ (sin. III. 295). la Tertulian ad. uxor. II. 3—7 de monog. Ciprian de laps. c. 6. o numera între pecate dîcându: jungere cum infidelibus vinculum matrimonii, prostituere gentilibus membra Christi.

²⁾ Nomoc. Tit. XII. c. 13. (Voel. și Justell. bibl. jur. can. vet. II., 1071.)

³⁾ Siagun'a o. c. §. 103. „Bene dict. XIV. Singulari nobis“ 9 febr. 1749 și „Inter omniogenos“ 1744.

⁴⁾ Ferraris. Bibl. can. T. 4. p. 88. Walter. o. c. §. 300. VIII. IX.

⁵⁾ Josef. II. potent. § 10. — Vering. o. c. 200, II; Szeredy o. c. §. 461. II. n. 4.

partile de neconfesionali (confessionalos), inse apoi éra-si s'a statoritu¹⁾ si esista cá si in partea Ungariei pâna in dîlele nôstre,²⁾ si cându unu atare casatoritu trece in beseric'a crestina, casatori'a are se se convalideze.³⁾

Din cele dîse inse nu urméza cà déca un'a din partîle crestine apostatéza, casatori'a se se nemicésca, pentru-cà impedimentulu disparitateri de cultu nu-lu constitue defectulu credintiei — apostasi'a — cî defectulu botezului.

Fiendu-cà acestu impedimentu nu e basatu pre legea dreptului divin, este dispensabile si din cause momentóse se si dispenséza si inca in beseric'a apuséna nu numai pontificele ci si alti episcopi si mai alesu misiunarii cu facultate speciale dela pontificele⁴⁾, éra in beseric'a resariténa episcopii.

Impiedimentele rudirei in genere.

Impiedimentulu rudirei⁵⁾ in genere 'lu constitue nu numai relatiunea persóneloru, cari dupa origine 'si deducu nascerea din unu sânge ori din un'a si ace'a-si casatoria, ci si ace'a relatiune care provine din copul'a ori impreunarea carnale a persóneloru nascute din casatorie diverse. Prin

1) Senat. imperial. art. 2. din 1876. §. 64.

2) Szeredy o. c. §. 451. —

3) Walter o. c. §. 306.

4) Dispensatiunea are locu is partile unde se lucra pentru iutórcerea la credintia prin misiunari. Esempu obvine in archiv. T. VII. p. 278.

5) Preferim terminulu acest'a din motive cà: a) romanitatea lui o garantéza glosariulu academicu (lit. r.) si se usitéza si in pravila, de si cu terminatiune straina limbei romane (rudenia), b) esprime unu conceptu genericu, in câtu dupa deducerea lui cuprinde in sene legatur'a provenita din diferite relatiuni, sub care se cuprinde atâtu cousangenitatea, cumnati'a câtu si afinitatea, c) cuprinde precum si relatiunile nascute din raportulu sociale si din actele besericeî crestine, si, c) corespunde deplenu terminulu strainu — nému si nemutenia adoptatu in pedalionu. d) E adoptatu cá genericu si de conciliu prov. I. l. c. l) $\alpha-\gamma$).

diferite specie de impedimente; ¹⁾ dreptu-ace'a impedimentulu rudirei dupa modulu in care se produce relatiunea dintre persóne se imparte:

1. in rudire, care produce relatiuni intre persóne din legatur'a de sânge prin nascere; in câtu adeca persónele rudite, intre sêne sî între cari existe impedimentulu rudirei cautandu la nascerea loru 'si tragu originea din unu sange sî din un'a casatoria; acésta specie de rudire se dîce *consanguinitate* sî membrii, între care esista atare legatura de sânge i dîcemu *consangeni*, adeca din acel'a-si sânge ²⁾ Alt'-cumu consanguinitatea se dîce sî *cumnatia* (cognatio) sî cei între cari se afla legatur'a de sânge cu referinția la nascerea loru din acel'a-si sânge, se potu dîce sî *cumnati*; mai corespundîtoriu sî mai corectu e inse terminulu de consanguinitate sî consangénu, sî nu mai in casuri speciali se vede a fi de preferitu terminulu alu doile ³⁾, sî anume:

2) déca legatur'a, ce produce impedimentulu rudirei între anumite persóne, nu provine din nascerea din acel'a-si sânge, cî o produce conlucrarea sî participarea persóneloru la actulu conferirii botezului sî a confirmatiunei precumu sî la actulu cununiei — se dîce *cumnatîa*, sî inca spre mai de-aprópe destingere de consanguinitatea séu cumnatî'a carnale, — mai de-aprópe o dîcemu rudire spirituale sî in specie: *cumnatîa spirituale* (cognatio-spiritualis)

3) Cîndu relatiunea ce esiste între persóne nu e produsa neci din consanguinitate, nici din conlucrarea la actulu

1) Pravil. ep. CXC. Concil. prov. I. Tom. V. c. VIII. I 1) — n.)

2) Consanguinitate sî consangénu (séu cusangenu) e compus din prepus. cu con sî sustantivulu sânge sî esprime conceptulu aceloru persóne fara consideratiune la secsu — cari dupa nascere se tragu din unu sânge.

3) Cumnatu — cumnata este un'a terminatiune mai specifica, in câtu prin *cumnatîa* se esprime mai multu relatiunea, ce se produce între persóne — dupa analogi'a legaturei de sânge — éra fapt'a se produce din alte impregiurari sî acte — parte rituali-religióse, cumu e de exemplu actulu botezului, unde patronii — nanasii — concargu cu presentî'a sî conlucrarea loru la ceremoniele botezului;

botezului, mirungerei, neci a cununiei, ci din acelu actu legal sî civile, prin care cutare persóna se adoptéza de fiu urmare rudirea constitué unu impedimentu, care se estinde in mai multe ramuri sî prin estinderea s'a, dupa-cum legatur'a dintre persóne provine din diferite relatiuni, produce — séu cum dîce pravil'a se infetioréza — se suscepe in locu de fiu séu fia, — rudirea se numesce cumnatia legale — (cognatio legalis). Actulu acest'a se dîce adoptiune séu infetiorire; éra

4. relatiunea, care produsa in urm'a copulei carnali consumate dintre dóue persóne, constitué impedimentulu rudirei, se dîce *afinitate* séu *cuscria* sî acei'a intre cari se constitué acestu impedimentu se dîcu afini sî cuscri.¹⁾ Rudirea produsa din copul'a carnale constitué impedimentu nu numai intre un'a fie-care din acele persóne cu consangeni

parte din acte legali civili, cum e actulu adoptarei séu infetiorirei. Legatur'a din aceste pr-venita neci decumu nu se póte dice consangenitate, de-óra-ce legatur'a nu provine din sânge. Cuvéntulu *consangen-nitate* e de a se preferi la legatur'a de sânge sî din motivulu, cà in unele parti — mai alesu transilvane — de sî gresitu cuvéntulu cumnatu-ta esprime conceptulu de afinitate — cuscria (v. mai josu n. 1) precându din contr'a in partile Moldaviei prin afini se întelegu consangeni mai de aprópe. (Dict. rom. lit. a.) — Cumnatu-ta propriu însémna nascutu cu altulu din acei'a-si parinti — legatu prin sânge sî dupa nascere; inse in specie cumnati se dîcu fratii sî sororile barbatului façia cu muierea lui, sî fratii sî sororile muierei façia cu barbatulu ei, ce'a-ce propriu nu provine din consangenitate ci din afinitatea produsa prin copul'a carnale dintre barbatu si muiere; caus'a cà se dîcu cumnati provine din impreguiarea cà barbatulu cu muierea prin impreunare devinu unu corpu cá sî cum din aceli'a-si parenti ar' fi nascuti — con-nati = cognati = cumnati, sî de aci cumnati = cognatio; prin urmare cumnati'a convine bine spre a esprime relatiunea produsa prin actulu botezului sî alu adoptiunei, cari in abstractu se considera de nasceri.

¹⁾ Afine (affinis) însémna in întelesu strinsu *vecinu de-aprópe* prin urmare celu ce in urm'a cutarei legature a devenitu a fi mai deaprópe de câtu altii, sî de aci cuvéntulu abstractu *afinitate* esprime relatiunea sî legatur'a mai de-aprópe (Conf. sî dictionar. limb. rom. l. a.) Éra cuvéntulu *cuscria*, dela cuseru-cuscria (parentii celoru ce s'au impreunatu prin legatur'a de casatoria,

celei alalte¹⁾ ci sî între consangeniile aceluor două persoane între sine, între un'a din acele persoane, sî între cei ruditi cu consangeniile celei alalte sî în fine între cei ruditi cu consangeniile amânduror acestor persoane, de unde afinitatea încă e împartită în atâtea ordini sîu genuri, în câte direptiuni se produce sî în câte familie se estinde relațiunea provenită din copul'a carnale.

În fine fiindu-că afinitatea se pôte produce din copul'a carnale iertată, în urm'a casatoriei consumate pre lege, cătu sî în modu neiertatu prin copul'a carnale neiertată — afara de casatoria, de aci sî afinitatea se imparte în legitima sî nelegitima.

Din cele produse e evidentu cumcă *rudirea* în genere constituie unu atare împiedimentu, carele se estinde în atâti'a rami, câte suntu sî modurile din cari provine rudirea; sî anume distingemu:²⁾

a) Consangenitatea sîu rudirea de sânge.

b) cumnat'i'a spirituale sîu rudirea spirituale.

c) cumnat'i'a legale sîu rudirea legale.

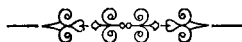
d) Afinitatea sîu cuscri'a, care

α) în baseric'a apuséna este numai de unu genu, éra

β) în baseric'a resariténa de atâtea genuri, în câte direptiuni se estinde sî în câte familie se produce relațiunea provenită în urm'a copulei carnali consumate, despre cari mai de aprópe în pp. urmatória.

(Va urmá.)

J. Papíu.

parinti barbatului sî ai muierei (consocer, consocrus = consocera) mai de-aprópe esprime pre cei legati prin legatur'a de afinitate cá parinti ai barbatului cu parentii muierei sî din contr'a; de aci în întielesu mai largu cuscri se dicu cei'alalti afiui sî prin urmare *cuscria* aréta legatur'a de afinitate nu numai între parintii ci sî între cei'alalti consangeni ai casatoritiloru. (Diction. lit. c.)

1) În baseric'a apuséna numai relațiunea dintre acesti'a constituie împiedimentulu rudirei, éra în cea resariténa afinitatea se estinde în mai multi rami.

2) Pravil'a în ep. CXCVIII. pag. 172 rudirea sî împartírea ei o reprezenta prin urmatórea figura:

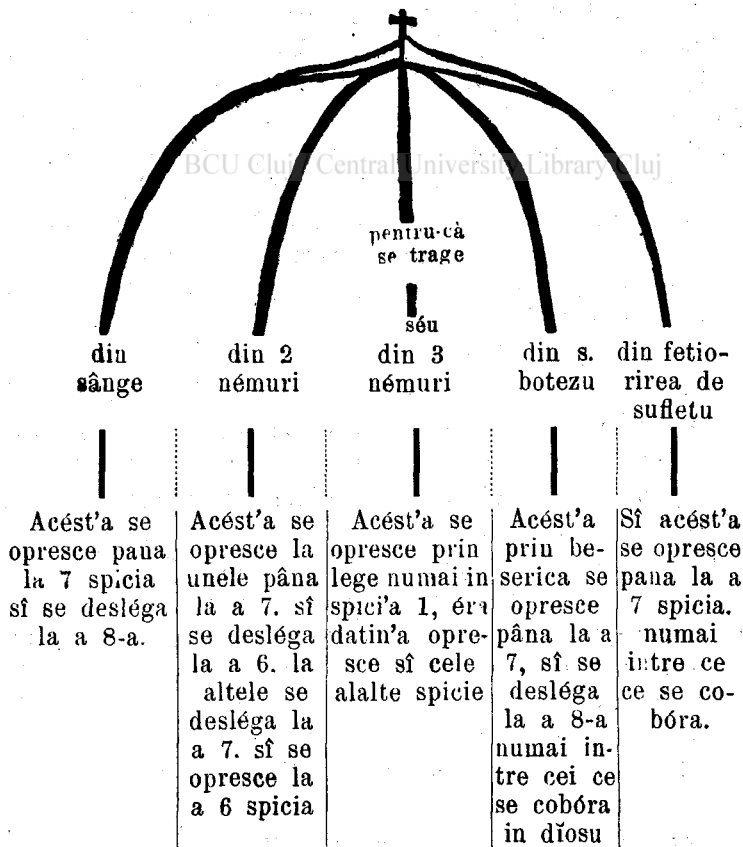

Marturisirea S. Vasiliu despre traditiunea apostolica a mai multoru asiedjamente besericesci — rituale.

(Fine.)

„Nu mi-ar' ajunge vremea se enumeru misteriale besericeci conservate fara cev'a scrisóre. Lasu celelalte: amin-tescu numai marturisirea credintiei in Tatalu sî in Fiiulu sî in Spiritulu sântu. Din ce scrisóre avemu acést'a? Pentru-cà déca consecutiunea pietatei aduce cu sine cá amesuratu traditiunei botezului, precum ne botezamu, asîa trebuie se sî credemu, pre bas'a acelei consecutiuni enitemu marturisire asemenea celei din botezu, — pre urm'a acelei consecuentia

Rudirea se imparte in cinci:

ne voru concede se persolvamu preamarirea credinței con-simile celei din botezu (se referescu la Doxologia). Déca inse voru reieptá modulu acest'a alu preamaririi, cá a unui'a ce nu e in scrisu, se produca, ori se demustre din scripturi esistenti'a marturisirii credinței și a celor'alalte conme-morate.“

„Multe suntu dreptu-ace'a care nu suntu scrise, și to-tusi atât'a ponderositate au față de misteriale pietății.“¹⁾

Se deducemu acum'a consecuințele din acést'a martu-risire. Déca multe din asiedimintele sacre se baséza pre tradițiune, apostolia, și e cev'a apostolicu a tiéné ace'a tra-ditiune, preotîmei incumba detorinti'a sacra a instruí pre credintiosi despre insemnatatea asiediminteloru, rituriloru sacre, care forméza vestmentulu celu luminatu alu cul-tului divin, și fara de care acelu cultu domnediescu ar' presentá numai o idea abstracta, și si-ar' perde tóta vita-litatea, tóta influinți'a asupr'a straformării nóstre sufletesci.

Spre ajungerea posibilă a acestui scopu, însasi preotîmea cá administratorii taineloru lui Christosu trebuie se premérga cu esemplu bunu. Și anume: se se nevoiésca a-si însusi cunóscerea insemnatății mistice și morale a ritului sacru, cu conscientiositate și cu pietate receruta se persolveze func-tiunile sacre, și la tóte ocasiunile se arete că din anima pretiúiesce și cu zelu curatu sustiéne, apera intregitatea acelui ritu prea frumosu.

Nu este unu lucru mai reprobatu decâtu a vedé cum unii preoti, numai cá prin trécatu implinescu functiunile sacre, — fara a avé pietate cuvenita, fara a aretá cev'a gravitate nefațarita, lasându, schimbându, schimosindu dupa placu partile ceremonieloru sacre. Ce va resultá din o atare procedura? Ace'a că numai se va micșorá frumseti'a și demnitatea cultului divin, nu numai că nu se va promová pietatea poporului crestinescu, ci din contr'a poporulu ur-mându esemplulu pastoriului, din di in di va deveni mai nepasatoriu față de institutiunile sacre, se va instrainá de beserica, nu-si va mai cercá plinirea dorintieloru s'ale sufle-tesci sub umbr'a crucei, nu se va mai însufletí la cuventulu

1) S. Vasilii „de Spiritu sancto“ c. XXVII. p. 66 67.

evangeliei, neci va aflá mângaiere in cântarile cele sacre, ci va cercá cá in desiertatîuni, in desmerdari insîelatórie sí pecatóse se-si implínésca poftele pecatului carnei.

Déca o atare portare nepasatória, carea s'ar' paré a avé sorginte in lips'a scientiei sí zelului preotiescu, este de reprobato, nu se póte aprobá neci ace'a tîénuta a unoru preoti mai luminati, precumu sí a unoru clerici iesiti mai alesu din seminaria streine — numerulu caror'a multíamita ceriului inca e puçinu — cari in hiperzelulu loru de credintîa pâna acolo mergu incátu in dispute sí in convorbiri fara sfiéla se incumeta a tractá cu dispretiu ritulu besericei nóstre orientale catolice, timbrându — cá pre unu ritu introdusu de calugarii grecesci infectatu de schisma, — nu numai ci inca dorescu sí ar' voí se véda cassarea, respective unificarea acelu ritu cu ritulu besericei apusene.

Unii cá atari membrii ai clerului besericei nóstre seuita, cá diferintî'a riturilor nu impedece desvoltarea credintîei adeverate, neci rumpe legatur'a unirei, ci din contr'a ace'a credintîa o infrumsetíéza, ace'a legatura o intarescu.

Se pretíuimu ce e alu nostru sí e bunu, bine insemnându cá e cev'a apostolicu a tîéné traditiunile care stralucescu din cele mai multe sí mai esentiale parti ale ritului nostru. Viétî'a practica sí pietate crestinésca venerabila intemeiata pre evangelia a creatu, a confirmatu multe din partile constitutive ale ritului besericei nóstre. Detorintî'a de veneratiune a urmasíloru este a pazí ace'a mostenire, lasându auctoritatii competente a segregá din ace'a ce ar' fi innovatiune neintemeiata pre traditiune fide démna a besericei. — *„Invetiaturele cele vechi suntu de veneratu — díce S. Vasiliu „Veneratiunea acést'a li se cuvine pentru anticitatea séu caruntéti'a loru.*

∞

Mari'a séu Cultulu Preacuratei Fetiõre Mari'a.

Cultulu prestatu de catra beserica façia de S. Mari'a Vergura se baséza pre dóue adeveruri, care de neci unu omu cu judecata drépta nu se potu trage la indoiéla. Sî anume: pre demnitatea cea inalta de a fire Mam'a lui Domnedieu, sî pre poterea ce dên's'a o are la Domnedieu, care este consecuinti'a maternitatei.

Adeverulu de-ântaiu este, demnitatea de a fire: Mam'a lui Domnedieu. Acést'a e dogm'a besericei. Sî in ce stà acést'a dogma? Intr'ace'a, cà Fiiulu lui Domnedieu voindu a rescumperá genulu omenescu, a luat trupu sî sufletu omenescu, séu umanitatea adeverata. Umanitatea acést'a inse Domnedieu nu a voitu se creedie, cà sî cea a lui Adamu, ci voiá a formá intr'unu chipu de totu miraculosu in sênulu unei Eve.

Câtu de inalta este demnitatea firei omenesci aredicate de catra Domnedieu prin unire ipostatica! Acést'a nu se póte esprimá.

Dara cum va poté se cuprinda întielegerea omenésca demnitatea acelei muieri, dela carea Fiiulu lui Domnedieu a binevoitu a se nasce!?

Un'a muiere, carea pre insusi Fiiulu lui Domnedieu 9 luni a portatu in sênulu seu, o muiere din a carei'a sânge s'a formatu trupulu acelui Fiiu alui Domnedieu, — o muiere carea in braçiele s'ale l'a portatu, cu laptele seu l'a nutritu, sî a audítu a se numí Ma ma de catra insusi fiulu lui Domnedieu, — éta acést'a muiere e Mari'a. Mari'a — díce cu simplicitate Evangelistulu — dela carea s'a nascutu Isusu Mam'a lui D.-dieu.“

Ce póte se fia mai sublimu sî mai pretfuitu decâtu a díce cà Mari'a este mam'a lui Domnedieu, intr'acést'a maternitate cà sî intr'unu centru se aduna tóte vêrtutíle Ei, — de aci respéndéza tóte celelalte privilegie sî demnitati.

Pentru-cà de se va díce, cà Mari'a e plina de darulu celu cerescu, acést'a neci póte fi alt'cum, pentru-cà Domnedieu o-a alesu de mam'a Fiiului seu.

De se va díce, cà Ea e conceputa fara macul'a peccatului originalu, acést'a a crede e de totu logicu; de-óra-ce,

de a fire mam'a lui Domnedîeu, a trebuitu că sângele se nu fi fostu intinatu in sorgentele seu.

De se va dîce că viétî'a Mariei fù modelulu vîrtutiloru sî a toturoru perfectiuniloru, că fù incungiurata de-o stralucire supranaturala, — neci se pôte presupune alt'cum despre ace'a care 9 luni a portatu in sênulu seu, a laptatu cu laptele seu sî a strênsu in braçele s'ale pre insasi santieni'a.

De se va dîce că dupa Domnedîeu posîede marirea cea mai mare, că ângerii spre a-i aretá omagiulu loru, o numescu regin'a ceriului, — acést'a éراسi trebuiá se fie ast'feliu, pentru-cá Mari'a e mam'a lui Domnedîeu, — e mam'a Imperatului ceriului.

Mam'a lui Domnedîeu este Mari'a, sî inca acestu nume, acést'a demnitate o pórta cu multu mai mare dreptu decátu alte mame.

Sî pentru-ce?

Pentru-cá alte mame maternitatea loru o impartu cu tat'a, — dara dupa-ce conceperea Mariei a fostu din lucrarea Spiritului sântu, éra nu din impreunare barbatésca, ast'feliu dêns'a ace'a maternitate cu neme nu imparte, de-óra-ce Ffiulu seu alta origine pamentésca nu recunósce decátu pre Mari'a, sî asîa Isusu Christosu cu multu mai mare dreptu e Ffiulu Mariei, decátu alti fii ai altoru mame pamentesci, Mari'a cá mama e mai multu decátu tóte mamele.

Deci cum trebue dara cá dêns'a se se veneredîe? Cá sî mam'a lui Domnedîeu.

Ce vomu dîce acumu despre protectiunea sî poterea Mariei carea este consecuintî'a Maternitatei?

Mari'a nu e omnipotentă. Acést'a a crede ar' fi blasfemia sî erezia. Dara Mari'a multu pôte mijlocí la Ffiulu seu, sî prin urmare potemu se recurgemu la ajutoriulu Ei, potemu se-o invocamu sî se ne rogamu de dêns'a cá rogatiunile nóstre unindu-le cu ale s'ale se le presentedîe la Christosu.

Precum demnitatea de mama domnedîeésca, asîa sî poterea Ei cea mare fù atacata sî se ataca de catra contrarii besericeii, de catra acei'a, cari uitându-se de detorintî'a fiésca au perdutu sêmtiulu iubirei de mama, nu sciu neci vréu se scie insemnetatea cuvêntului de „Mama.“

Acești'a dîcu: pentru-ce se ne rogamu de Mari'a? Óre nu e Christosu uniculu mijlocitoriu între Domnedîeu sî omu? Nu elu a dîsu că Insusi va ascultá rogatiunile nóstre.

A ne rogá de Mari'a?! Dara ce póte Mari'a? Ea e o creatura cá noi, Ea nu va poté se succurga nepotintîeloru nóstre.

Vorbindu rígorosu trebue se dîcemu: asîa e destulu a invocá pre Christosu, sî alta invocare nu e necessaria. — Dara de acolo cá cev'a lucru nu e necesariu inca nu urméza, neci trebue se se conchida cá neci nu e convenientu, cî e de reprobatu. Sî éta in acést'a stà credințî'a reutatiósa a inimiziloru, ei insisi forméza dupa placu dogmele, sî apoi se apuca érași ei de combatu acele dogme de fantasie sî de capriciu.

Pentru-cà, de ce se se combata necesitatea cultului Mariei, cându beseric'a nu a insemnatu decátu convenientî'a sî folosulu acelu cultu? Acést'a se o combata de potu. — Dara óre Isusu Christosu nu a dîsu, cà de voimu se fimu mântuiti se ne rogamu unulu pentru altulu? Insusi a promisú invetîfaceiloru că se va rogá pentru dînsii, precum a facutu acést'a sî S. Paulu. Sî noi se nu ne potemu rogá de cei ce suntu in ceriu? Nu este neci unu preceptu care ar' negá acést'a, deci suntemu in dreptu sî lucramu in Spiritulu Evangeliei invocându pre Mari'a.

Altu-cumu in fondu acus'a de mai susu se baséza pre interpretare schimosita a cuvîntului „Invocare.“ Pentru-cà noi invocamu pre Domnedîeu fiindu-cà recunóscemu poterea lui, invocamu pre Mari'a, căci recunóscemu intercesiunea Ei la Christosu.

E dreptu că Mari'a nu e Domnedîeitia, acést'a a dîce e paganismu, ce'a-ce neme nu a credîtu, dara Mari'a prin mijlocirea s'a póte se faca a ni se concede dela Christosu Domnedîeu acele ce pentru meritele nóstre neci cându ni s'ar' concede. Sî déca prin intrevenirea Mariei primimu dela Domnedîeu cele ce ceremu, óre nu i-se cuvine recunoscîintîa de iubire, sî de respectu, se nu i prestedîe cultulu celu rationalu cá unei mame a lui Domnedîeu, care cultu de supunere sî de iubire i s'a aretatu pre paméntu de catra insusi Fíiulu ei.

Se mai reflectamu inca sî la o alta obiectiune a contrariloru. Dîcu adeca, că cultulu Mariei nu se afla in anticitate practica a basericeii primitive. Se vedemu.

Aci suntu mai antaiu Apostolii. Acesti'a mai'nainte de ce s'ar' fi imprasciatu in lume spre a vesti evangeli'a la tóta zídirea, spre distingere inveti'faceii lui Christosu a formatu unu simbolu de credint'a. In simbolulu acest'a, chiar' pentru brevitata s'a, multe dogme nu suntu suscepute. Sî totusi ce aflamu intr'ênsulu?

Ace'a, cá Mari'a 'si are partea, 'si are positiunea s'a. Sî carea? Ea e intre Tatalu, Fíiulu sî Spiritulu santu, cáci acolo se díce: „Credu in Domnedíeu Tatalu a totu facutoriulu, credu in Fíiulu seu unulu nascutu intrupatu dela Spiritulu sântu din Mari'a Fetióra.“

S. Joanu celebréza pre ace'a muiere, S. Ignatiu lauda nascerea Ei cea minunata, S. Justinu incepe cu paralelulu celu sublimu intre Mari'a sî Ev'a avendu adeca Mari'a atát'a important'a pentru bine, éra Ev'a atát'a important'a de reu. S. Ireneu continua aretându cá prin dêns'a generatiunea celoru alesi a urmatu generatiunei blasfematiloru. — Tertulianu complinesce tóte dícându: cá caderea comisa de Ev'a prin ace'a cá credíuse sierpelui s'a reparatu prin Mari'a, care a credíutu Archangelului. S. Cyprianu onoréza pre Mari'a; sî precându toti ast'felu ar' salutá-o, invóca pre Fetiór'a cá limanu sî ajutoriu.

Éra dupa-ce beseric'a 'si recascigase libertatea, in tóte partíle lumei resuna credint'a in cultulu Mariei. In sucesiune neintrerupta, vécurile ne spunu, cine sî cum e Preas. Mari'a. — S. Chrysostomu a laudatu numele Ei sî l'a audítu Asi'a, Afric'a, Rom'a sî Constantinopolulu.

La aceste marturisiri se adaugu documentele de monumente. Archeologi'a a descoperitu imaginea Ei inca in catacumbe, — acolo suntu liturgiile cele vechi aceste marturisescu despre pietatea besericeii faça de Mari'a, despre cultulu sî invocarea Ei. In fruntea monumentelor de pictura aprópe de Fíiulu se vede imaginea Mariei.

Profeti'a data de insasi Mari'a despre sene e implinita intrêns'a, cáci a fericitu — sî o fericescu tóte popórele.

Nóunespredíece vécuri suntu acum'a. Dóue judee se intalnescu intr'unu unghiu obscuru alu Palestinei, alu pamentului sacru, un'a tenera — Mari'a sî alt'a gárbovita de betranetie — Elisavet'a, — cea mai tenera díce cá o va incungíurá marire sî generatiunile o voru binecuventá.

Se reflectamu la istoria, séu mai bine la persónele istorice renumite, — Alesandru celu mare a cuceritu lumea, — Cesaru Augustulu cu marire fù incungîuratu, — Plato sî Socrate a facutu tesauri din dominiulu scientieloru, geniulu cu spad'a sî cu cuvêntulu a cutrieratu pamentulu Sî totusi ce se intempla? că numele celoru mai multi dupa mórte remâne zeuitatu, sî a celoru mai distinsi barbati ai vécuriloru numai memori'a classica remâne, sî acést'a inca numai la unu numeru de totu micutiu.

Éta inse o fetióra sêngura dîce despre sene că o voru fericí tóte popórele, sî evenimentele nu dáu de mintîna cuvêntulu ei. Ace'a dîse Ea in cas'a Elisavetei, de unde se retrage in sênguratate obscura, sî asîa dîcîndu nu se aréta decátu pre vérfulu Golgotei. Sî totusiu venitoriulu nu desmintîse cuvêntulu Ei. Ómenii altcum usîoru plecati spre uitate nu uita memori'a acelei'a pre carea nici că o-a cunoscutu, pre ace'a carea că se nasca pre Fíiulu seu trebui se se retraga intr'o pescera dobitocésca, ci in decursu de 19 vécuri au conservatu numele, a pretîuitu demnitatea Ei.

Faptele aceloru vécuri o incungîura pre Mari'a cu o marire neperitória. Omenimea a aflatu pe Mari'a in senguratatea cea obscura, i-a inaltîiatu unu tronu aprópe de tronulu lui Domnedîeu sî toti 'si inaltîia ochii la dêns'a, tóte limbile se deschidu spre a-o fericí. Séu este vre-unu, care se nu-lu fericésca? Nu, tóte consêmtu intru prestarea cultulu celui sacru Ei convenibilu.

Dara de unde acésta marire imensa, neperitória? De acolo, că Fíiulu lui Domnedîeu sî alu Ei, voiesce că mam'a s'a se fia onorata, Domnedîeu, carele indrépta destinele popóraloru, — conduce pre acele popóra la petiórele Mariei, incátu vrêndu nevrêndu trebuie se ne plecamu sub rigórea evenimenteloru spre a dîce: Asia e, acést'a e lucrarea cea admirabila a lui Domnedîeu.

Se ni se spuna óre têmpulu, care tóte le distruge, cum de nu a facutu că cultulu Mariei se se scérگا, ci din contra se se latîésca sî intarésca? De o parte pentru ace'a, pentru-că acelu cultu se baséza pre vointî'a domnedîeésca carea voiesce că tóte prin Mari'a se le avemu, éra de alta parte pentru-că cultulu Mariei respunde trebuintîiei sî aspiratiuniloru animei nóstre.

Sî cum?

Asîa, cã omulu avé pre Mantuitoriulu seu, acést'a inse nu-i erá destulu, avé lipsa sî de alta-ce, — lips'a carei'a toti o sêmtimu, adeca de a ne odichni pre senulu unei mame. Sî éta D.-dîeu ni-o datu sî pre acést'a.

Mama! ce cuvêntu dulce la buze sî placutu la anima. Mam'a e simbolulu acelui sêmtiémêntu, care se chiama fragedîme, devotiune sî sacrificare.

E bine! Mari'a e mam'a lui Christosu care é celu dintâiu nascutu alu Creatorelui, Mari'a e mam'a nôstra, pentru-cã prin intrupare amu devenitu fratiu lui Christosu.

Domnedîeu inse a voitu, cá maternitatea acést'a asîa de placuta se nu fia fora dorere, Domnedîeu a voitu o consacrare in dorere, pentru-cã fuseramu asîa de iubiti ai Mariei.

Éta acést'a consecrare de dorere. Acolo pre muntele Golgotei se representa scen'a cea de dorere! Isusu erá suspinsu pre cruce, spintecatu, sângeratu, aprópe de a mori. Intr'acést'a stare arunca o privire moribunda asupr'a Mariei pre care o vede stându sub cruce, lângã ea s. Joanu care representá omenimea, sî-i dîse aceste cuvinte din urma: „Éta mam'a (t'a) vóstra“ sî prin acést'a, omului, pentru care móre i dã uniculu ce i-a mai remasu, adeca pre mam'a s'a. Prin aceste cuvinte numai decãtu s'a creatu in anim'a Mariei semtiémêntulu unei maternitati devóte; — iubirea de carea erá plina anim'a lui Isusu Christosu, cá si ap'a ce in torenti curge de pre munte in vale, se scobóra in anim'a Mariei, deschisa prin sabi'a dorerei, sî Mari'a devine mam'a nôstra, devine mângaiarea, intarirea, confidenti'a sî mantuirea nôstra. Asîa e, prin ultimele aceste cuvente „Éta mam'a t'a“ tóte ni-le-a datu.

Asîa dara donarea unei mame a fostu actulu ultimulu alu testamentulu lui Isusu Christosu, ultim'a trasura a iubirei sale.

Déca Is. Christosu prin intruparea s'a ni-a lasatu cuventulu, lacrimele, sudorile, sangele sî viét'i'a s'a, — de ni-a lasatu sî unu sacramentu — substanti'a iubirei s'ale; — totusi i-a mai remasu o mama sî éta cá se faca culmea daturiloru ni-a donatu sî pre acé'a.

Mam'a lui Is. Christosu dara e mam'a nôstra! Cine nu sênte dulcéti'a ce se cuprinde in aceste cuvinte?! Se

fiu dara multămitori lui Christosu pentru acestu daru! Ce'a-ce așa vomu impleni decumv'a tóta increderea noastră o vomu pune in Mari'a. Fia caus'a noastră câtu de grea, Ea o va scí aপরী sî dobândí, — fia gresíelele noastre câtu de inechite va scí se dobândésca iertare, — fia anim'a noastră câtu de dura, sub mân'a unei mame se va indoí.

Se ne rogamu dreptu-ace'a de Mari'a se-o invocamu in tóte dílele, deminétí'a sî sér'a pentru noi însíne, pentru cei iubití ai noștrii, — sî fara indoíéla cá vomu aflá mângaiare sî mântuire. Ori dóra se ne indoimu? dara de ce se ne indoimu?

De poterea Mariei? Nu se póte, cá Ea e mam'a lui D.-dieu, sî cá atare e poternica prin grati'a sî prin natur'a s'a.

De iubirea ei dóra se ne indoimu? Cu atátu mai puçinu se cuvine, pentru-cá Ea e mam'a vóstra. Sî e nefericitu cel'a ce nu cuprinde sensulu sî poterea acestui cuvêntu, e semnu cá nu a cunoscutu pre mam'a s'a sî iubirea ei fara de margini.

Se nu uite neci unu crestinu de acestu tesauru alu vietiei noastre!

Mameloru! Vorbiti filoru voștrii de Mari'a, de poterea, de demnitatea Ei.

Feteloru! cautati in Mari'a modelulu curatiei sî alu pudicitiei.

Seraciloru! Priviti la Mari'a, recurgeti la dêus'a cáci Ea e intarirea vóstra.

Necajitiloru! Éta Mari'a e ultim'a mângaiere a vóstra.

Unulu fie-care se scie cá Ea e mam'a noastră sî óre o mama pote-si-ar' uitá de fii sei? De nu ne uitamu noi de Mari'a, Ea nici-odata nu ne va uitá.

Crestiniloru! aredicati ochii voștrii la Mari'a! Mari'a e personificarea viua a spiritului crestinescu, cugetându la dêns'a, cugetele noastre se inaltíá, sufletele noastre se curatíescu.

Adese suntemu in mijloculu acelu cari nu voiescu se cunósca pre Christosu. Se ne rogamu de Preas. Mari'a, pentru-cá spre a merge la Christosu, spre a vedé faci'a Lui, mai antáiu trebuie se vedemu faci'a Mariei, cáci prin iubirea Mariei potemu vedé pre Christosu.

(P. Augustinu de Montefeltro.)

J. Borosiu.

Din istori'a despartirei basericeii orientale de cea apuséna.

(Urmare.)

f) Têmpulu dela consiliulu din Chalcedonu pâna la alu doilea conciliu Constantinopolitanu (V. ecumenicu.)

Dupa terminarea agendelu parintii sinodulu dela Chalcedonu au adresatu o scrisóre sinodala pontificelui Leone in care 'lu recunoscù de esplicatoriu a vócei s. Petru, cá pre capulu si conducatoriulu loru, care prin scrisórea s'a le-a datu nutremêntu spiritualu, éra prin legatii sei a portatu presidiulu cá capulu preste membre. Mai incolo arata cumcá pre Dioscoru, care n'a voitu se-si vina in ori l'au pedepsitu dupa meritu apoi adaugu: „Facemu si aratare cumcá am decisu si altu-cev'a in interesulu ordinei in afa-cerile besericesci si pentru intarirea legiloru besericesci in-credintíati fiindu cumcá Santi'a T'a vei incuviintíá si aprobá. Prin conclusulu sinodalu am intaritu adeca usulu existentu de multu cá episcopulu din Constantinopolu se ordinez pre metropolitii dieceselu Asi'a, Pontu si Traci'a, nu atât'a pentru de a dá scaunulu din Constantinopolu unu privi-legiu, câtu din grigiá pentru liniscea cetatiloru metropolitane, pentrucá acolo dupa mórtea episcopiloru se nascu adese-ori turburari, precându clerulu si poporulu nu are capu. Si Santiei Vóstre e cunoscutu ace'a cumcá pentru Efesu adese-ori v'ati neliniscitu. Aprobát'am si canonulu celoru 150 parinti adunati in Constantinopolu, care determiná, cá scau-nulu Constantinopolitanu se aiba alu doilea rangulu dupa sân-tulu si apostoliculu teu scaunu, convinsi, cumcá, apostoliculu radiu de lumina, care stralucesce la voi, l'ati lasatu deja adese-ori se stralucésca si preste baseric'a din Constanti-nopolu, de-óre-ce fara invidia a-ti inavutítu pre ai vostrii prin impartasírea bunuriloru vóstre. Se binevoiesci prea sântíte si prea fericite parinte, conclusulu, care l'amu adusu pentru incungiuarea disordinei si intarirea ordinei basericeii alu primí cá de alu teu pentru-cá legatii tei s'au opusu tare acestui conclusu, inse dênciasi fara indoiéla au voitu cá si acestu bine se emaneze dela tine cá se se cuvina tie realisarea precum a esplicarei credintiei, asía si a or-

dinei bine întocmite. Noi inse cu consideratiune la imperati — cari se bucura de acést'a, — la senatu sí la întrég'a cetate imperatésca, am cugetatu de lucru potrivit, ca intarirea acestei onori se se întemple prin sinodulu generalu sí am intaritu cá sí cum ar' fi intaritu de tine, de-óra-ce noi scimu, cá ce au facutu fii bine acel'a se reduce la parinti cari sí-lu apropiéza de alu seu. Ne rogamu onoréza conclusulu nostru sí prin consêmtientulu teu sí cum am consêmtitu noi in bine cu capulu, asía se indeplinésca sí Innaltí'a t'a fačia de fii, ce'a-ce se cuvine. Acést'a va placé sí imperatíloru, cari judecat'a t'a au sanctionatu-o de lege sí scaunulu Constantinopolitanu 'si va luá plat'a pentru zelulu desvoltatu in caus'a religiunei, prin care s'a impreunatu cu tene. Spre a adeverí cumcà noi nemic'a nu amu facutu din predilectiune séu antipatiá catra cinev'a, am comunicatu contiênutulu dela tóte celea ce am facutu pentru intarire sí consêmtíre." Scrisórea au subscrisu-o toti episcopii sí fiecare a pusu lângá numele seu: „Róga-te pentru mine pré-sante parinte."

Afara de acést'a a mai scrisu imperatulu Marcianu pontificalui rogându-lu se intarésca conclusulu adusu in favórea basericei din Constantinopolu. Sí Anatoliu a scrisu pontificalui afirmându cumcà sinodulu a tramisu decretulu seu pentru a capetá *aprobarea sî intarirea s'a rogândulu sî dênsulu se le apróbe.*

Tóte acestea n'au potutu induplecá pre pontifice cá se-si dee consêmtiémêntulu pentru redicarea scaunului Constantinopolitanu la patriarchatu.¹⁾ Cu datulu de 22 Maiu 452 respunse pontificele imperatului cumcà cu parere de reu vede, cá spiritulu ambițiunei voiesce se continue turburarile, cari abia lea delaturatu sinodulu, éra Anatoliu 'si micsíoréza meritulu amblându a marí privilegíele s'ale pre cale neiertata, apoi urméza: „Cetatea Constantinopolu póte aveá onórea, ce i se cuvine sí sub scutul lui D.-dieu se se bucure indelungu de gubernarea T'a, inse alt'cumu stà lucrulu cu afacerile lumesci sí alt'cum cu cele basericesci sí nu este edificiu tare decátu pe piétr'a, care a pusu-o Domnulu

¹⁾ Rohrbacher l. c. p. 232.

in capulu anghiului. Anatoliu se se indestulésca, că prin pietatea t'a sî consêmțiemântulu meu a capetatu episcopatulu unei cetati asîa mari, elu se nu despretiúesca cetatea imperatésca, scaunu apostolicu inse nu o póte face, nice se se spereze, cumcà cu scurtarea altor'a ar' poté se se inaltie, pentru-cà privilegiile besericeloru, cari suntu determinate prin canónele ss. parinti sî fixate prin decretule veneratului sinodu din Nicea, nu se potu alterá prin nici o injuria, nu se potu schimbá prin nici o inoire. In esecutarea credintíosa operei acestei'a trebuie se manifestezu cu ajutoriulu lui Christosu unu serviciu perseverantu, pentru-cà acést'a ingrigire mi-s'a incredintiatu mie sî ar' fi vin'a mea cându (ce se fie departe de mine) s'ar' vatemá cu consêmțiemântulu meu regulele parintiloru statorite in sinodulu dela Nicea sub conducerea spiritului sântu pentru gubernarea basericei intregi sî cându ar' avé la mine mai multa valóre dorintí'a unui frate, decâtu folosulu comunu a intregi case a Domnului." Dupa acestea róga pre imperatulu se respinga ambitiunea sî se lucre intr'acolo cá Anatoliu se observe dispusetiunile legiloru besericesci. In asemenea tonu a scrisu sî imperatesei Pulcheri'a. In acésta epistola díce: „Conclusulu episcopiloru, carele e in contr'a santeloru canóne din Nicea 'lu dechiaru impreunatu cu pietatea credintíei vóstre de nevalidu sî-lu casezu prin autoritatea s. apostolu Petru."

A trei'a epistola cu acel'asíu datu o adresá lui Anatoliu. In acésta lauda mai antáiu pre Anatoliu pentru-cà a lapedatu ratacirea celoru cari l'au ordinatu, í-i imputa inse, cá a ordinatu episcopu pentru Antiochi'a, cá voiesce a-si arogá dreptulu de a ordiná pre metropolitii din Asi'a, Pontu sí Traci'a voindu a folosi ocasiunea spre a lipsi scaunulu Alexandriei de rangulu alu doilea, pre alu Antiochiei de rangulu alu treilea apoi continuà: „Sântii parinti, cari au datu legi la Nicea, cari voru durá pâna la capetulu lumei traiescu la noi sî in tóta lumea in institutiunile loru sî o intreprendere in contr'a institutiuniloru s'ale se caséza fara amênare."

Dupa acestea repetîndu cá voiesce se sustiêna drepturile celor'alalti metropoliti 'lu admoniéza se depuna ambitiunea

sî se se incaldîesca cu spiritulu iubirei, a acelei iubiri, care rabda, nu se trufesce, nu cërca ale s'ale etc.

In responsulu seu Anatoliu se încërca a pune vin'a pre clerulu seu dicîndu: „In privinti'a celoru decise la sinodulu din Chalcedonu pentru scaunulu Constantinopolitanu fia incredintîata Santi'a t'a, cumcà nu portu vin'a la ace'a, din contr'a mai bine me aflu in o stare mai de josu, fiindu càm iubitu liniscea sî pacea din junetia. Venerabilulu cleru a besericei din Constantinopolu a conceputu acestu planu de inaltîare, episcopii acestoru tîenuturi l'au sprijinitu intru acést'a. Intarirea celoru intemperate s'a rezervatu Sântiei Vóstre.“

Imperatulu Marcianu din partesi a emisu patru edicte pentru observarea decretului de credintîa din Chalcedonu. In celu de antâiu (7 Fauru 452) dîce, càm dupa-ce cért'a despre ortodoxie a incetatu sî unirea sêmîtlului s'a re'torsu intre popóre trebuie se inceteze tóta cért'a.... pentru-càm e o batjocurare a s. sinodu, dèca se supune cercetariloru nóue ace'a ce dênsulu a decisu dupa invetîatur'a celoru 318 sî 150 de parinti. In urma dictéza pedepse pentru cei ce voru cutezá se mai dispute publice despre religiune sî anume pentru preoti stergerea din catalogu, pentru ostasi lipsirea de cingatória, pentru altii scóterea din cetate etc. In alu doilea (13 Martie 452) renoesce oprirea disputei. In alu treilea caséza edictulu lui Teodosiu II. emanatu dupa sinodulu latrocinalu in contr'a lui Flavianu, Eusebiu din Doryleu sî Teodoretu din Cyru. In alu patrulea (28 Iuliu 453) opresce — sub pedépsa de confiscarea bunuriloru sî exiliu pre viétîa — pre monofisiti de a avé preoti, de a tîêné adunari, de a redicá manastiri sî a traí in dênsele la olalta, le iá dreptulu de a poté testá séu a eredi prin testamentu... Eutyhianii, cari au fostu mai'nainte clerici a credintiei ortodoxe, asemenea calugarii cari au locuitu grasdiulu lui Eutyche, care nu merita numele de manastire se se alunge de totu de pre pamêntulu imperiului Romanu. Scrierile Eutychiane se se arda, auctorii se se pedepsésca cu exiliu sî confiscarea bunuriloru. In fine toti locotîenatorii, deregatorii loru sî judecatorii in cetati, decumv'a voru fi neglijenti in esecutarea acestei legi, se se pedepsésca càm despretîuitori a

religiunei și a legiloru cu pedépsa de 10 punti de auru. Totu odata au fostu exilati Eutyche și Dioscoru. Probabilu inse, că Eutyche fiindu betrânu a moritu, cându s'au începutu certele, éra Dioscoru a vietuitu la Gangr'a in Paphlagoni'a pâna la 454. Cu tóte decretule imperatesci inse monofitismulu nu s'a stérpitu cî din contr'a a progresatu in unele provincie precum in Palestin'a și Egiptu, mai alesú dupa-ce s'a latitu scirea falsa cumcâ pontificele ar' fi respinsu decisiunile conciliului din Chalcedonu. Imperatulu a scrisu acum pontificelui că intr'o scrisóre menita spre publicare in baserici se anuncia aprobarea sinodului din Chalcedonu, că se nu mai dubiteze nimenea despre consêmtirea s'a și prin ace'a se-si infrumsetieze reutatea propria. Astãdara se emita unu decretu de aprobare (*βεβαιών*) că se nu se mai indoiesca nime despre judecat'a Santiei S'ale.

Inainte de a ajunge acést'a epistola in Rom'a, pontificele audîndu de mișcarile monofisitiloru și alungarea patriarhului Juvenalu s'a pronunțiatu contr'a loru. Cev'a mai tardîu s'a plânsu la imperatulu și imperatés'a contra patriarhului din Constantinopolu Anatoliu pentru-câ in contr'a ordinii Sâmbata la 6 óre in locu Sâmbata nóptea spre domineca a ordinaru*) pre archidiaconulu Aetiu de preotu pentru unu cemeteriu și asîa sub pretestu de promovare l'a amovatu, éra in loculu lui a pusu de archidiaconu pre diaconulu Andreiu, care fusese depusu pentru eresu. In fine róga pontificele pre imperatulu și imperatés'a se recunósca de nunciu alu seu pre Iulianu episcopulu din Cos și se-i fie devotati. De alta parte lui Iulianu inca i-a scrisu (11 Martie 453) și l'a rogatu se vigheze că nu cumv'a se se strezure eresulu in Constantinopolu, se adune áctele sinodului in unu codice și se le traduca tóte in limb'a latina, că se se înteléga.

Curundu dupa ace'a a trebuitu se sosésca și scrisórea imperatului catra pontifice. Acest'a a și emisu cu datulu 21 Martie 453 unu cerculariu catra toti episcopii cari au participatu la sinodulu din Chalcedonu.

*) Hefele l. c. pag. 558. Rohrbacher l. c. pag. 256 are Vineri in locu de Sâmbata nóptea seu Domineca.

Estragemu din ace'a urmatóarele: „am îndreptatu acést'a scrisóre catrà toti fratii sí conepiscopii cari au participatu la numitulú sinodu, sí imperatulu, dupa dorint'á mea, o va sí tramite, cá se sciti cu totii, cumcá eu nu numai prin legatii mei ci sí prin aprobare propria a celoru, cari s'au intemplatú in sinodu, consêmtîescu cu voi, inse — ce'a-ce trebuie se se repetiésca totu-de-a-un'a — numai in privint'á unitatíei credintíei, pentru care s'a adunatu conciliulu generalu la mandatulu imperatíloru sí in contíele-gere cu scaunulu apostolicu. In privint'á prescriesloru parintíloru dela Nicea admoniezu, cá dreptulu singurateceloru beserici, cum s'au statoritu acolo de catrà parintii inspirati, trebuie se remána neschimbate. Neci o ambitiune neiertata se céra, ce e strainu sí nemenea se voiésca a cresce primicsíorarea altor'a. Ce'a-ce a cáscigatu superbi'a prin o consêmtíre stórsa sí crede a fi intaritu prin numele unui conciliu e fara valóre, déca contradíce canóneloru numitiloru parinti (dela Nicea). Cu cáta reverint'á tíène scaunulu apostolicu la regulele acestoru parinti sí cumcá cu ajutoriulu lui D-díeu voiú fi unu pazitoriu a credintíei catolice sí a canóneloru besericesci, poteti vedé din scrisórea prin care am respinsu nesuintíele episcopului din Constantinopolu.“

Din acestea se vede, cá pontificele sinodulu cá atare 'lu recunósce de sinodu ecumenicu, apróba decisiunile lui in partea dogmatica, éra can. 28-lea l'a dechiaratu de nula. Decretulu de aprobare l'a tramisu pontificele cu o comitiva la imperatulu, in care afirma, cumcá despre aprobare nu ar' fi indoiéla, decumv'a Anatoliu n'ar' fi tíênutu nepublicata scrisórea s'a îndreptata catrà elu pentru-cá i-a atinsu ambitiunea. Mai departe lauda pre imperatulu pentru energi'a s'a in aপরarea canóneloru.

In acestu intíelesu a scrisu sí imperatesei.

Inse cu tóte aceste nu s'au domolitu turburarile neci in Palestin'a sí Egyptu, nici chiar' in Constantinopolu.

Auctorulu certeloru in Palestin'a a fostu calugarulu Teodosiu, care pentru crima a fostu scosu din manastire prin episcopulu seu. Mergîndu in Alexandria a atacatu pre Dioscoru pentru care a fostu corbacitu sí portatu pre o camila prin cetate. A fostu sí la Chalcedonu inse inainte

de finirea sinedului s'a întorsu îndereptu în Palestin'a unde a latitu cumcã sinodulu a exprimatũ cã suntu doi fii, doi doi Christosi si dõue persõne caror'a trebue se se inchine. Multimea de calugari a credõutu, s'a formatu o partida fõrte mare. Protectõrea le-a fostu Eudoxi'a veduv'a lui Teodosiu II., carea vietuia in Jerusalimu.

(Va urmã.)

V A R I E T A T I.

Unu rege evlaviosu. M. S. Regele Romãniei a redicatu la *Bușteni* (comuna rurala între Predealu si Sinaia) o beserica pompõsa. Beseric'a este zidita in stilu bisantinũ si e una adeverata lucrare de arta. In legatura cu zidirea besericei s'au redicatu inca alte dõue zidiri totu asia de pompõse, si anume scõl'a rurala si cas'a parochiala. — Cu ocasiunea sãntõrei besericei, sevõrsita prin I. P. S. Metropolitulu Primatu alu Romãniei, s'au datu din partea M. S. Regelui dõue mese: un'a cu 60 tãcãmuri pentru honoratori si alt'a cu 400 de tãcãmuri pentru sateni.

Unu preotu generosu. Rvsm. D. *Gavrila Popu* nou-denumitu canonicu alu Capitlului metropolitãnu din Blasiu, care in decursulu administrarei parochiei si tractului Clusiuului a lucratu cu atãt'a zelu si abnegatiune pentru inaintarea acestor'a pe tõte terenele si ia succesu a pune temelii la fonduri besericesci, scolastice si de benefacere pentru parochia si tractu, cari adi se urca la valõrea de preste dõece mii floreni, — acum la despartõrea s'a de poporulu ce l'a pastoritu si de clerulu ce l'a guvernatu a daruitu din averea s'a preste una mia floreni pentru fondurile infientiate de d.-s'a si parochiei ins'asi o garnitura eleganta de mobilii. — Domnedieu se-i resplatõsca pentru tõte benefacerile s'ale si se-i ajute cã si in nõu'a positiune se põta lucrã cu ace-l'asiu zelu si resultatu!

Unu tractu protopopescu recunoscatoriu. Preotii din tractulu protopopescu alu Clusiuului voiendu a-si aretã si prin semne dinafora iubirea si recunosciant'a lorũ faãia de fostulu lorũ siefu, Rvsm. D. *Gavrila Popu*, — cu ocasiunea despartõrei, i-au prezentatu: una siatula frumõsa contienõdu tõte recuisitele de scrisu, si anume unu calimariu de negrõla si altulu de parazõu, unu cutõtu de argintu si o põna de argintu ambele intr'aurite. Siatul'a põrta inscriptiunea: „*Suvenire dela Preotii tractului Clusu. 29 — VIII. 1889.*“ — Mai potrivitu donu nici nu se poteã pentru neobõsitulu scriitoriu besericescu!

Unu fondu de pensiune pentru profesorii dela gimnasiile confesionali. Ministrul r. u. de culte a adresatu autoritatilor confesionale si directorilor supremi de studii o circulara, in care 'si descopere intentiunea de a infiinta unu fondu de pensiune pentru profesorii dela gimnasiile, cari nu sunt de-adreptulu sub-ordinate ministeriului. — Acestu fondu va asigura vieti'a profesorilor pensionati, precum si a orfanilor si veduvelor lor. — Fondulu se va forma ast'felu: 1. Fie-care profesor nou va depune odata pentru totu-de-a-un'a in casa fondului a trei'a parte din lefa a anuala si a trei'a parte din ori-ce sporire de lefa ce i-se va face mai tardu. Profesorii vechi voru plati a trei'a parte din lefa primului anu alu profesurii lor, apoi a trei'a parte din sporirile de lefa ce li-s'au facutu de-atunci, plusu 5 procente dupa numerulu anilor de serviciu. Cei-ce sunt membri vre-unui fondu de pensiune, nu voru pote fi membri fondului proiectatu de ministru. 2. Fie-care studentu la inscriere va plati o taxa mica pentru acestu fondu. 3. Corporatiunile, cari sustienu gimnasiulu inca voru plati anumite taxe in rate ori odata pentru totu-de-a-un'a. 4. Ministrulu de culte va da in fie-care anu o subventiune fondului.

Reform'a dariloru. Ministru ungurescu de finantie se ocupa cu cestiunea reformei dariloru directe, precum si a darii timbrelor si competintelor. — In sesiunea de toamna se va presenta si unu proiectu de lege pentru restantiele de dare. — E vorba si de intregirea si modificarea, resp. prelungirea legii din 1881 despre favorurile ce le acorda statulu industriei indigene.

Auru in Dunare. La lucrarile de sfredelire pentru stelpii podului ce se face preste Dunare la Pojonu, s'a constatat, ca stratulu de josu ce are se servesca ca basa stelpiloru contine forte multu aur. Stratulu are colore sura-albastra si se afla la 6 si 18 metri sub punctulu nulu alu mesuratoriului Dunarei. — Aurulu se pote scoate usoru prin spalare.

== Chiar' acum au aparutu **365 Anecdote si Glume.** Adunate, prelucrate si arangiate de Titu V. Gheaja spirit. gr. or. la instit. corect. in Gherla. Cuprinsulu acestui opu este forte petrecatoriu, — asie ca cetindu si numai o pagina din elu: cauta se rdi ori catu ai fi fostu de necajitu si machnitu altmintrea. Pretiulu unui esemplariu cu porto francatu e 65 cr.

Se pote procura dela „Cancelari'a Negrutiu“ in Gherla — Sz.-ujvár.

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Nicolae Fekete-Negrutiu in Gherla.

Gherla. Imprimari'a „Aurora“ p. A. Todoranu.